

MANDAG 11. MAI 2009

Åpning v/fylkesvaraordfører Reidun Gravdahl, Oppland Fylkeskommune, rådsmedlem Thyra Kirknes, Statens råd og fylkesrådsleder Bjug Ringstad, Oppland Funksjonsråd

Kulturinnslag v/Sissel Morken Gullord

**Scandic Hamar, v/Tove Mowè, markedsavdeling Scandic-kjeden, Oslo
Et hotell for alle. Hvorfor og hvordan. Bedriftsøkonomisk fornøyd med resultatet?**

Tove Mowè innledet med en film om Scandic-hotellene, og forklarte deretter hvordan Scandic startet prosessen for universell utforming, tilgjengelighet for alle. En av de ansatte ble rullestolbruker, og de fant ut at hotellene var dårlig tilrettelagt. Det ble laget en kalkyle på hva det ville koste å holde en så stor gruppe utenfor. Magnus Berglund har nå kontakt med alle involverte forbund i de land Scandic opererer. Totalt anser man gruppen med funksjonshemmede i disse land til å være på rundt 50 millioner mennesker. Denne gruppen består av mange forskjellige typer funksjonshemninger, og det er laget en standard i hotellet på ca 97 punkter som er en minimumsstandard for alle. Hun demonstrerte en vibrerende vekkerklokke som kan brukes av hørselshemmede. Teleslynge i resepsjon og møterom, mobile teleslynger til bruk i mindre rom. Krykkeholdere i resepsjonen og ved bord. I buffeten er nå alt av garnityr lagt for seg slik at allergikere er sikre. Videre snakket hun om diverse tekniske hjelpemidler i handikaprommene. Nyreovering av eldre hotell gir utfordringer, og man prøver i størst mulig grad å tilrettelegge for alle. Hun nevnte som et eksempel at man ved å bruke flytende såpe i stedet for små faste har oppnådd store besparinger, men disse dispenserne kan være for tunge for enkelte. Da må man gå tilbake til leverandører og sørge for nydesign. Scandic Hamar fikk tilgjengelighetsprisen i 2006 av Norges Blindeforbund. Scandic ønsker at alle kan bruke deres hotellet – uten unntak. Dette har gitt hotellet et konkurransefortrinn, uten at det var tanken i utgangspunktet. Scandic ligger i forkant av anti-diskrimineringsloven.

Spørsmål fra salen:

Er det prisforskjell på hc-rom og vanlige rom? Svaret er nei.

Hvordan er scenene tilgjengelige for rullestoler? Per i dag er dette litt vanskelig, nye hotell vil sannsynligvis bli bedre enn dagens standard.

Fysiske hindringer også for folk med Downs syndrom, analfabeter, osv. Skjermkrift osv.

Svar: takk for innspillet, trenger å jobbe med dette.

Synshemmede, IKT. Per i dag ikke særlig gode på dette, det jobbes med symbolbruk.

Spørsmål om rømningsplan for synshemmede. Svar: alle personer med ekstra behov blir notert i resepsjonen. Men spørsmålet blir sendt videre til Magnus.

Synshemmet opplevde at det var varmt på rommet, og måtte gå på tv for å få ned varmen.

Svar: dette er et miljøsparende tiltak, men for synshemmede går dette jo da ikke.

Sotfarget speil på badet, fungerer ikke for synshemmede. Svar: takk for innspillet, og generelt tusen takk for alle innspill fra dette forum! Utrolig viktig for hotellet å få slike tilbakemeldinger.

Ansvarsreformen 18 år og myndig – eller er den umyndiggjort?

Sidsel Grasli innledet

Funksjonsrådene utgjør en viktig rolle for funksjonshemmede i Norge generelt. Hun jobber per i dag med ULOBA og rettigheter.

Ansvarsreformen per i dag ser ut til å bli umyndiggjort. Alle organismer og organisasjoner er i utvikling og noen har problem med å modnes og å stå på egne ben, slik da også med ansvarsreformen.

Utfordringen var at de impliserte måtte ta tak i reformen, gjøre arbeidet selv. Diskusjonene var krasse, men førte frem til et prinsippfestet program med rett til å være en selvstendig del av samfunnet. Det ble vedtatt en resolusjon om å bygge ned alle institusjoner i Norge, dette ble møtt med mistro. Man arbeidet mot dette målet, det resulterte i Lossius-utvalget nr. 2. (Ole Petter Lossius, Lossius 1, HVPU-utvalget.) Den private arena for den enkelte var seng og nattbord, utover dette var det andre som eide og bestemte. Lossius-utvalget 2 reiste rundt uanmeldt og bodde på institusjonene med mandat å finne og å se hvordan folk levde på institusjoner, og fant at det ikke var rom for forbedring – det måtte en total omveltning til for å forbedre levekårene for utviklingshemmede. Det var et helt annet verdigrunnlag for funksjonshemmede, argumentasjon for å handle mot dem slik man gjorde: ta dem ut av nærmiljøet, ut av familierelasjoner. Lossius-utvalget konkluderte med at institusjonene måtte bli nedlagt. For mange kommuner ble dette vanskelig: mange institusjoner var hovedarbeidsgiver for folk i kommunene, og forbundet ble også møtt med at slike barn måtte tas hånd om av fagpersoner, ikke foreldrene. St.meld. 67 ble enstemmig vedtatt i Stortinget, et klart standpunkt i forhold til forståelsen for hvordan levekår for funksjonshemmede skulle være. Sidsel Grasli tok som utgangspunkt sin egen opplevelse av eget barn med funksjonshemming – hun tok utdanning som sosionom for å være faglig kompetent. Legaliseringsprinsippet: alle inngrep i et menneskes liv skal være hjemlet i lov. Eksempel: alle barn skal gå på skole – dette er hjemlet i lov. Tjenester skal også være hjemlet i lov. Rettigheter skulle nå innfattes i lov om sosiale tjenester, ikke som tidligere i sykehusloven. Her menneskerettighetsprinsippet og Jerusalem-erklæringen. Ingen skal tas ut av sin egen familie, sitt eget nærområde for å puttes inn i en institusjon som passer det offentlige – de som er annerledes er også forskjellige innen sin annerledeshet. Det var mye motstand, men etter regjeringsskiftet kom St.meld 47, 89-90, denne ble også godkjent enstemmig av Stortinget. Midlertidig lov som skulle virke for å få en smidig overgang mens institusjonene ble nedlagt. Det var i den tiden ingen tjenester tilgjengelig for disse funksjonshemmede utenfor institusjonene. Stortinget var framsynte og modige ved å vedta disse lovene som nevnt over. Evaluering etter at reformen ble startet: mye forskning har også funnet sted. (bok av Romøren: folk fikk det bedre, det ble billigere for Staten, mange fordeler ved reformen). Grethe Knudsen kom med et skrift 10 år etter reformen, hvor hun påpeker det paradoksale med at det skulle en reform til for at folk skulle få et ”normalt” liv. Det var motstand i enkelte kommuner, de lagde proforma-institusjoner fordi de ikke hadde evne til å tenke annen form for inkluderende liv for funksjonshemmede. Hver kommune ble pålagt å samarbeide med en representant for Forbundet på kommunalt nivå, alle fylker med fylkesrepresentant osv. Arbeidet begynte å få litt motstand, og per i dag ser man en tendens til å gå tilbake til slik det var før reformen. Kommunene yter motstand, og lager struktur- og tjenestetenkning som strid mot reformens grunntanke. FN's menneskerettighetskonvensjon for funksjonshemmede begynner nå å nærme seg der hvor Norge engang var, mens nå da Norge går tilbake. Det er viktig å forsvare reformen, og Funksjonsrådene har her en viktig oppgave, ikke minst ved å forsvare individets rett. Lik rett, lik verdighet, menneskeverd for alle.

Reformens ideologiske forankring v/Karin Andersen

Virkeligheten er nok ikke alltid slik som politikerne vil det skal være. 1. mai-tale i Dagbladet av ei jente med Downs syndrom: tiltak for at jeg skal integreres – det betyr jo at jeg ikke hører til. Det forteller at det er vei å gå fortsatt etter reformen. Mye har nok blitt bedre, men det står veldig mye igjen, ikke minst holdningsbiten. Er det noen som er utsatt for holdningsforskjell er det folk med funksjonshemming, og da i særlig grad de med psykiske funksjonshemminger. Diskrimineringsloven inneholder bestemmelser om holdningsdiskriminering, dette betyr et paradigmeskifte av tenkingen: nå er det ikke sosialloven, men likestillingsloven som skal gjelde. Karin Andersen bruker historien om unger fra et teaterstykke om en gutt med en kromosomfeil som gjør at han ikke kan åpne en makrellboks uten å søle. Alle skulle hjelpe han til å lære å åpne denne boksen, og til slutt skulle han opereres. Ungene rundt roper da: skal vi ikke gjøre noe med boksen, da? I tillegg til diskrimineringsloven skal vi få en lov om varer og tjenester, denne er viktig for likestilling over alt. Tjenestene må organiseres slik at man ikke i etterkant må omforandre. Hva med de som hadde bodd hele livet på institusjoner og som helst ikke ville flytte, hvordan skulle dette ordnes? Da kom sektoransvarsprinsippet – dette gjør det litt farlig, alle skal gjøre alt, og ingen passer på. Det er viktig at vi klarer å gjøre begge deler, i det daglige faller man tilbake til gamle ”synder” når det gjelder fordeling av ressursene. Skole, for eksempel: prinsippet om at alle skal gå på nærskolen sin, dette fungerer ikke over alt. Er det kanskje ikke bedre å sende noen til en spesialskole i kommunen eller fylket? Dette kan gjøre det vanskelig, kanskje skal det være noen spesialskoler, dette gjør at vi kanskje drar tilbake i feil retning igjen. Det er viktig at vi nå utvikler skolen slik at den passer for alle, og det settes inn ressurser der, slik at ikke foreldre og unger ønsker seg bort. Det har jo gått litt opp og ned når det gjelder mulighetene til å få seg arbeid. Bl.a. NAV-reformen skulle få ansvar for alle, også de som ikke får arbeid på vanlig vis, de funksjonshemmede. Arbeid for alle – hvis ikke alle får arbeid må arbeidet forandres, for folk får vi ikke forandret. Holdninger blant arbeidsgivere, manglende kunnskap og erfaring slik at de vet hvordan de skal tilrettelegge for folk med funksjonshemminger. Uføretrygd kontra arbeid – uføretrygden er ikke grunnen til at folk ikke tar arbeid, det er arbeidet som må tilrettelegges. Det er viktig å registrere alle som ønsker seg arbeid, dette gjøres ikke per i dag. Skjermet arbeidsplass for eksempel kan være en inngangsport til vanlig arbeid. En slik omfattende registrering av arbeids-”villige” ville nok gjøre arbeidsledighetsstatistikken mye verre enn den er i dag, men det burde vi ta høyde for, også politisk. Kombinasjonen arbeid/trygd bør bli mer fleksibel. Kommunene bør raide skoler for å få nyansatte, det blir ofte et tomrom etter skolen som gjør at folk faller utenfor. Mange arbeidsgivere har god erfaring med å ha utviklingshemmede i arbeid, de utfører helt vanlig arbeid på fullt ut tilfredsstillende måte. Foreldre som har utviklingshemmede barn bør ikke få det rådet Sidsel Grasli fikk: å sende barnet vekk. Erstatninger kan gi mulighet for å etablere skikkelig bolig for barn, hvor barn kan bo i sitt eget, i nærmiljøet, nær foreldre og være trygg. Det å samle unger i et område hvor det bare bor eldre blir i strid med reformen. Det er virkemidler i Husbanken som gjør det mulig å få bolig der man selv ønsker å bo. Men må finne løsninger for individet som er lovpålagt, for det er brukeren som trekker det korteste strået. Reformen står ikke helt på egne ben, vi er nødt til å gå nye runder, anti-diskrimineringsloven gir muligheter. Funksjonsrådene har her en fin mulighet til innspill.

Nasjonal politikk v/Monika Vartdal
Leder for Haugentunet i Oslo, bydel Alna

Bakgrunnen for prosjektet Haugentunet var at bydelen fant det nødvendig å kartlegge hvor mange som hadde behov for tilrettelagt bolig. Bydelen sto overfor en utfordring. Forprosjekt med arkitekter og andre fagpersoner. I mars 2006 startet arbeidet med at Haugen 17 skulle bli til Haugentunet, med totalt 60 omsorgsboliger. Samarbeid mellom byrådet, velferds- og sosialtjenester. Mange informasjonsmøter i løpet av prosjektet. Monika kom inn i prosjektet ved byggestart. Mange endringer underveis i byggefasen. Mange små ting som gjør at det ble mer funksjonelt. Deretter ble det vist en film – det ble understreket at denne var hjemmelaget, ledsaget av musikk skrevet om en autistisk jente. Filmen viste byggeprosessen frem til ferdigstilling. Haugentunet er delt inn i 3 bygninger. Hovedbygg hvor det ligger avlastningsboliger, 2 barneboliger, 4 leiligheter for utagerende brukere, varmtvannsbasseng. Det er noe variert funksjonsnivå på brukere. De to andre byggene har 10-12 enheter. Komplekset ligger veldig fint inn i terrenget og stemmer godt overens med øvrig bebyggelse. Det er mange tilrettelagte gangveier rundt i området. Problemstilling: å minske størrelsen – få vekk institusjonspreget. Delte bygget i to, med fellesrom. Det eksisterer også fellesbad, noe som er et urett begrep, men man har forsøkt å gjøre disse rommene så ”private” og intime som mulig, slik at det har samme uttrykk som et privat bad. Hver leilighet har en kjøkkenkrok med plass til vaskemaskin og komfyr, bad til hver leilighet. Leilighetene er forskjellige av byggetekniske grunner, størrelse varierer. Husleiekontrakter med bydel Alna, regulert av Husleieloven. Boligene er tilpasset den enkeltes behov, bistand for den enkelte mht økonomi.

Leietakerne er folk med omfattende behov for tiltak. Ulike funksjonshemninger, fra 3- 63 år. Ulik bakgrunn. I en oppgang bor det kun unge mennesker fra 18-24 år. Tjenestene er svært omfattende. Hver leietaker får tilpasset hjelp etter sitt behov. Brukermedvirkning er et hovedbegrep. Dette prosjektet har vært et stort økonomisk løft for bydelen, det vises her til foilen med tall. Det er innkjøpt en egen buss til Haugentunet, tilbud om skyss og fellesturer. Det samme gjelder fellesrom, tilbud om fellesmiddager for eksempel. Dette er et tilbud, ingen tvang. Det er også bofelleskap – for eksempel er det en gruppe med svært dårlige MS-pasienter som krever utrolig mye pleie som er samlet i en boenhet. Haugentunet har en stor gruppe fagpersonale med varierende utdanning, sykepleiere, miljøterapeuter osv.

Fagansvarlig (navn????) på Haugentunet. Ønsker at stedet skal være godt å bo i, og å arbeide i. God trivsel gir lavt sykefravær. Felles holdning til å jobbe i andres hjem. Viktig at dette ikke blir sett på som en institusjon – dette er et bofelleskap! Viktig hvordan man omtaler brukerne, hvordan man forholder seg til fellesarealer. Det holdes jevnlig seminar, og det er avholdt Kick-off hvor ansatte fikk komme med ønsker om hvordan de se på arbeidsplassen – disse har gått inn i årsplanen for Haugentunet. Det er månedlige fagmøter, og oppdatering av de ansatte.

Monika avsluttet med at dette tilbudet ikke blir oppfattet som en ”gammeldags” institusjon, men en trygg og god bosituasjon for brukerne med et sammensatt, komplekst behov. Plasseringen av bofelleskapet i nærmiljøet gjør at dette ikke oppfattes som en institusjon av brukerne, men som en vanlig boligblokk – som jo er en vanlig form for å bo i stor-Oslo.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Diskusjon:

Kristian E. Hansen

BPA, bosituasjon, individuelt behov, lage et selskap. Spørsmål hvilket menneskesyn ligger bak dette prosjektet? Dette er en institusjon, samme hva man sier.

Toril Heggen Munk

Vi løser problemet slik vi forstår dem. Her har man forstått og hvis man har en medisinsk forståelse av et individ så blir løsningen innenfor helse, her smaker det helse. Dette igjen smaker veldig institusjon. Trygdeetaten ga meg i sin tid et valg om en sennepsgul Toyota, hvilket tilbud har disse brukerne fått, hvilke valg har de de facto fått? Har man puttet brukere inn i skoler utenfor sin bydel på et tidligere tidspunkt, som en form for segregering? Egne valg, egne ønsker. Det å bo sammen med andre i forskjellige situasjoner. Haugentunet er ikke et sted hvor du velger å bo hvis du har andre valgmuligheter.

Bjørn Hansen

Lokalt sjølstyre er sort hull. Feil forståelse. Ikke forstått funksjonshemmedes problem, fellestransport er feil, løsninger dekker ikke individuelle behov. Undersøkelser viser at helsepersonell ikke har noen bedre forståelse for funksjonshemmedes situasjon enn folk flest. Tilbake til 1870!

Hanne Nilsen

Når man driver med politikk, dette er befriende alminnelig, vi har forskjellig oppfatninger. Lettvint hverdag for alle må være målet. Både og eller enten eller, vi har ulike behov selv om vi er forskjellige. Man må kunne lage en institusjon som dette også, hvem er vi som synes at dette ikke er bra, det må da passe for noen. Et annet syn på funksjonshemmig i dag enn før.

Kjell Sjøvik

Det siste året har vært veldig spennende. Spørsmål til de som har gode råd å gi, funksjonsråd har dårlig mandat, de kommunale rådene har dårlige arbeidsforhold. Hva kan fylkesrådene gi til kommunalrådene?

Navn: ??? Kompetansebygging er viktig. Nå er vi i gang med dette. Hun synes at rådet i Oppland har laget et fint program. Vi først får høre om ansvarsreformen, bakgrunn, ideologi osv. Mister vi synet, misser vi reformen. Nasjonalt syn, så lokal praksis. Hvis dette skal være praksisen som skal være retningsgivende, så har man glømt ideologiene, ideane og intensjonane som lå til grunn for reformen. Byrådsledere: dette er den nye måten å tenke velferd på, osv.... gufs fra fortiden, sagt av en politiker i 2009. Hennes synspunkt som mor til en funksjonshemmet gutt: hvordan skulle det gå for denne gutten. Alle som er foreldre til funksjonshemmede barn har bindinger som er vanskelige å løse opp, man må være trygg nok til å slippe taket. Gutten skulle flytte inn i egen heim, ikke flytte inn i en bolig. Det er viktig å skape en egen heim. Rammene kan gjøre dette vanskelig. Et godt liv i framtiden også for disse, dette eksemplet fra Haugentunet er ikke bra. Husbanken gjør tilskuddsordninger: lån som er gunstige, gir prosjektretta tilskudd. Eg skulle tru at råda kunne bidra til at disse låna ikke blir gitt til prosjekt som dette Haugentunet.

Inger Johanne Nordberg

Ansvarsreformen – tilbakeslag. Samfunnet er blitt tøffere, det kreves mye mer. Tilbakeslaget er der. Hvorfor går vi ikke ut, og anmelder produsentene som ikke lager produkter som er

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

brukbare? Holdninger: den generasjonen som er nevnt her, vi er oppdratt til at alt skal være så trygt. Vi må være flinkere til å slippe brukerne løs på livet. Ansvarsreformen tilbakeslag. Vi har et verktøy som heter individuell plan, hvorfor brukes ikke dette mer? Det er for mye omsorg og vafler. Haugentunet: hvordan blir fellesområdene betalt, ikke via husleien vel? Fellesbuss! Dårlig sjekketriks! Hvordan kan man overlate leiligheten til en annen, hvordan kan man leve et liv hvor man flytter på seg, flytter tilbake osv.

Karin Andersen

Haugentunet: hun kjenner ikke bakgrunnen for dette tiltaket, men for henne er det lite som tiltaler, dette er ikke fremtida. Det å bo kollektivt må være et selvstendig valg. Dette var det valget de fikk, det kan sikkert være gode kvaliteter innenfor dette, veldig langt fra reformens prinsipper og ideologi. Boligtilbudet for funksjonshemmede er ikke slik at de har samme valg som andre. Det MÅ være et selvstendig valg å bo på denne måten, alle skal ha muligheten for et selvstendig valg på lik linje med alle andre, dette er anti-diskrimineringslovens bakgrunn.

Bjug ga Karin Andersen ei bok om Oppland.

Sidsel Grasli kommenterte – ønsket å ta et møte med Karin for å forklare litt om bakgrunnen for Haugentunet, vi vil ikke et sånt samfunn. Spesialskoler, varige tiltaksordninger osv i det normale arbeidslivet. Vi må jobbe med dette! Individet må være i fokus. Støttelag og Røde Kors kjempet for å drive Haugenstua, dette ble et skrekkelig eksempel på institusjon. Rådene er viktige – de kommunale rådene må passe på her. Hvem er det som fikk lov å velge spesialskole, hvem er det som får lov til å velge et bofellesskap som Haugentunet – det er nemlig en spesiell gruppe som blir spurt om å være med i dette. De blir spurt, de blir presset, Oslo er farlig, de lager spesialskoler, de lager spesialinstitusjoner, pass på – merk dere hva som blir sagt. Personalet blir minnet på at dette er dette er folks hjem! Folk skulle være i fellesskapet, vi går på besøk til hverandre, vi spiser med venner – men i Haugentunet blir dette satt i en kunstig struktur. Sosial inkludering blir vanskelig i Haugentunet – dette er og blir en institusjon. Samkvem og sosial inkludering blir her med en gruppe funksjonshemmede, ikke med ”folk flest”. Gammel vin på nye flasker.

Einar Jetne

Jeg er verken sosionom, lærer eller helsearbeider. Haugentunet var en fin institusjon rent fysisk, reformen har gitt en overgang fra institusjon til isolasjon i nærmiljøet, de ble ikke inkludert etter at de flyttet hjem. Integrering, ikke inkludering. Jeg har selv merket diskriminering fordi jeg var nordlending. Skal reformen komme til en endestasjon må vi få til et samfunn hvor funksjonshemmede er en del av det lokale fellesskapet.

Kjell Søyvik

Mye snakk om Oslo kommune, det er det eneste rådet som kan uttale seg både som kommunalt- og fylkesråd.

Anne Marie Auestad

Muligheten til valgfrihet når jeg ble 20. Jeg ville blitt hevet ut av Haugentunet, fordi jeg ville leve et så selvstendig liv som mulig, med både musikk og alkohol og fryd og gammen.

Mary Korshavn

Jeg har en datter på 14 år, døv med tegnspråk. Har forsøkt alt på hjemmebehov, men hun er nå flyttet på institusjon hvor hun fungerer kjempebra! Obs at spesialskoler kan være veldig bra!

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Når det gjelder Haugentunet: hva er ment å være det store utbyttet for dem som bor der, hva og hvem er det dette er bygget for?

Haugentunet svarer: Vil ikke svare på de politiske beslutningene som ligger til grunn for byggingen av Haugentunet. Menneskesynet som ligger bak dette, hvilke holdninger som ligger til grunn. Det er individet, det er deres egen bolig. Helt konkrete spørsmål: hvem finansierer fellesområder? Det er husleien. Organisering av minibuss – skal du sjekke noen må du ha TT-kort. Det er ikke alle som kan bruke en vanlig taxi, hvis du for eksempel ligger i en rullestol. Fest på Haugentunet: ja, det kan det jo være, du må jo forhold deg til de reglene som gjelder i husleiekontrakten, hvis du ønsker å flytte kan du gjøre det, fremleie? Sterke meninger hører hun, men vil ikke kommentere de politiske beslutningene som ligger til grunn for utbyggingen. Hvem bestemmer hva som er riktig? Oslo kommune er stort, og det er mange tilbud, det er mangfold. Små kommuner har ikke denne muligheten. Hun er stolt av Haugentunet, og fremhever at mange beboere der er utrolig hjelpetrequende. Alle meninger blir tatt med tilbake til politikere i bydelen.

Bjug avsluttet med å si at dagsorden var satt opp nettopp for å få en diskusjon rundt dette tema.

TIRSDAG 12. MAI 2009

Dagen åpnet med musikk – lett gjenkjennelig for de over 50!

Likestillings- og diskrimineringsombudets rolle etter ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov. May Schwartz

OBS! Alle foiler vil bli lagt ut på nettet

May presenterte seg, jurist, tidligere deltaker i Manneråk-utvalget.

Hun presenterte først ombudet – se foilene

LDO-filmen ble vist, der var det mange eksempler på at ting ikke alltid er slik det ser ut som! Ombudet har god erfaring med de sakene de får inn, det ser ut til at de har en viktig og fullverdig funksjon.

Gjennomgang av lovttekst. Se foilene. En endring i synet på funksjonshemming, hva det egentlig innebærer, spørsmål om det er samfunnet som skaper funksjonshemmingen, ikke enkeltindividet. Eksempler: hun viste et oversiktsbilde over en bygning hvor rullestolbrukere måtte trille rundt og komme inn via søppelinngangen. En døv kvinne som ønsker å drive med politikk får kun 70 timers døvetoalk, og hvilket parti er det som ville betale for de øvrige, nødvendige timene for denne kvinnen?

Diskrimineringsdelen er lik andre, tilsvarende lover. Tilgjengelighetsdelen er mer spesiell for denne loven.

Hva er nedsatt funksjonsevne? Her ønsker man ikke detaljer, dette for å unngå at dette blir en hoveddiskusjon. Vid definisjon av nedsatt funksjonsevne. Et eksempel: mye fravær for foreldre med et funksjonshemmet barn, her vil foreldrene være beskyttet av loven.

Direkte diskriminering – det er en ulik behandling av like tilfeller

Indirekte diskriminering – praksis eller regelverk som er tilsynelatende nøytralt, men som gir forskjellsbehandling.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Hun nevnte som eksempel ambulansesaken, hvor personalet i ambulansen etterlot en somalier i Sofienbergparken, her ble det ikke funnet diskriminering i henhold til loven.

Et annet eksempel var en fengselsansatt med diabetes som søkte høyere utdanning, hvor han ikke fikk opptak pga sykdommen.

Enkelte yrker må ha visse krav, for eksempel brannmenn må ha fysisk styrke, godt syn er nødvendig i andre yrker – her er det lov å forskjellsbehandle. Kjønnskvotering er også et eksempel på lovlig forskjellsbehandling.

Bevisbyrderegelen – viktig. Dersom den som klager inn kan legge frem holdepunkter hvor det er grunn til å tro at det er foretatt lovbrudd, må motparten bevise at det ikke har forekommet, mao bevisbyrden ligger hos den som skal ha foretatt forskjellsbehandlingen. Det må være påvist i utgangspunktet – dette er viktig, man kan ikke bare hevde at dette har funnet sted.

Tilgjengelighetsdelen. Se foilene.

Virksomhetseier er ansvarlig – det kan ikke hevdes at man driver virksomhet i leide lokaler og derfor ikke behøver rette seg etter loven. Dersom det er teknisk nesten umulig, eller er økonomisk tyngende, kan man avvike fra regel om tilgang via hovedinngang. Dette punkt blir spennende å se hvordan utvikles via rettspraksis, hva som blir uforholdsmessig tyngende. Sikkerhetsmessige hensyn blir vesentlige, og vernehensyn kommer sterkt inn. Det kan bli spennende å se som sagt hva som blir etablert praksis for tilgjengelighet.

Et lite tilbakeblikk: det er også bestemmelser innenfor Arbeidsmiljøloven som gir adgang til klage over diskriminering. Det ble tatt opp en spesifikk sak, også kalt ADHD-saken. Det at det er så få saker betyr nok mest at det er lite kjennskap til disse tidligere bestemmelsene. Den nye loven vil nok bli bedre kjent, og man forventer større tilgang på henvendelser.

Den nye loven er vidt omtalt i pressen.

Videre konkrete eksempler på klagesaker, se foilene.

Det er ikke gitt uttalelsene i alle de nevnte sakene, hun kommer tilbake til de spesifikke sakene hvor det er gitt uttalelse.

Det er oppnevnt en egen nemnd for forsikringsaker, hvor man henvender seg dersom man får avslag pga diagnose.

Norges Handikapforbund har klaget inn diverse butikker nederst i Karl Johan. Man blir møtt med at hvorfor skal butikkene rette seg etter regler fra Handikapforbundet? Dette betyr at man har et betydelig opplæringspotensiale i forbindelse med denne nye loven.

Ved klagesaker tar ombudet kontakt med den innklagede part, og det er innsyn for begge parter i sakspapirer.

Uttalelser fra ombudet er ikke rettslig bindende, men man klage saken inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Et innslag fra TV2 om inngangspartiet i Ving-butikken i Karl Johan ble vist. Ombudets uttalelse er nå tatt til etterretning og inngangspartiet blir bygget om til å tilfredsstillere kravene om universell utforming.

Hvordan bruke ombudet – se foilene. Fylkesrådene skal jo ikke behandle enkeltsaker, men kan gi tips til ombudet.

SPØRSMÅL

Inger Johanne Nordberg

2 synspunkter: det ene med arbeidsplasser og offentlige områder, det er jo greit nok. Men kommunen har jo også en rett til å tilrettelegge områder. Hva med uforpliktende fritid, kan man få til å bare dra et sted uten å måtte undersøke på forhånd om det er tilgjengelig, foregår det noe arbeid for å tilrettelegge bedre, øke potten til dette?

Det andre synspunktet: jeg synes at livet skal være så lett som mulig, hva med emballasje, hva med varer og tjenester, hva med de fleste av oss som kjøper matvarer med flipper som ikke kan åpnes, dette er vanskelig for motorisk svake, og for svaksynte er det umulig. Hva med emballasje, den er jo ikke omfattet av loven, kan den ikke komme inn her, det burde jo kunne dras så langt, dette er jo en virksomhet rettet mot allmennheten. En lettelse og en selvfølge for alle å kunne få både gouda og serelat, ikke sant?

Svar

Loven har vært litt innviklet her. Det er helt klart gitt beskjed om at matvarer for eksempel kommer inn under begrepet varer og tjenester. Friluftsområder vil også bli omfattet av loven slik den er i dag. Er det en uforholdsmessig byrde for kommunene å gjøre noe med slike områder, kan dette aspektet komme inn her. Øremerkede midler kjenner hun ikke til.

Leif Elde

Ei sak som gjennom mitt 20-årige virke er vanskelig: et overnattingsrom i nærheten av en flyplass, der sier kommunen at man må finne seg i at det er tungvint å komme seg til badet fra rommet der han bor. Det vil bli så kostbart å få gjort noe for at det skal fungere, er svaret. Bygget er bygget i år. Videre: politikontor med slagsikre glass som er for høye, lensmannen vil ikke senke glasset pga sikkerhet, slik at disse glassene er ugreie for funksjonshemmede.

Bjug så på talelisten og mente at vi burde ta en pause her, og at vi glemmer spørsmålene og tar disse etter de andre innleggene.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er tatt i bruk, hva innebærer det i praksis?

Lotte Grepp Knutsen, statssekretær, tidligere politisk rådgiver.

Takket for invitasjonen til denne konferansen. Hun overtok for ikke så lenge siden, og har en forgjenger som var veldig godt likt, så hun håper at denne gode kontakten fortsetter. Det er viktig at rådene gir innspill til departementet som saker som angår loven.

Det er Barne- og diskrimineringsdept. som har ansvaret for loven. Det må sikres like rettigheter for alle. Diskriminering tenker man ofte ikke over før det angår en selv. Alle fylkene har nå Råd, videre nesten alle kommuner. Det er allerede kommet en rekke klager til ombudet, som viser at loven var viktig og riktig. Dette betyr ikke at vi nå er i havn når det gjelder likestilling, men vi har fått en plattform. Likestillingsloven er viktig fordi den sa noe om hva vi ønsker oss. Diskrimineringsloven følger opp denne. Denne gir en helt ny

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

handlekraft i forhold til argumentasjonen fra de andre departementene, det er ønskelig at ombudet får masse å gjøre. Folk lever ikke i departementene, ei heller i rådene, folk lever i kommunene og det er viktig at alle blir inkludert der de bor.

FN-konvensjonen er viktig i dette arbeidet. Vergemålslovgivningen er under omarbeidelse, denne er ikke i tråd med likestillingstanken. Dette arbeidet er på gang, her er det viktig å gjøre jobben skikkelig når lover skal ratifiseres.

Diskrimineringsloven er viktig, den gir en norm for samfunnet i forbudet mot direkte og indirekte diskriminering. Det som er viktig for mange er selve tilgjengelighetsdelen, for eksempel at vi er samlet her – i feil fylke, riktignok – men allikevel.

Nevnte eksempel på en uttalelse om at et spesifikt bygg som skulle gjennomgås i hht lovverket, det betyr at denne loven er gått inn generelt. Hovedløsningen skal kunne brukes av alle, og gagne eldre, folk med barnevogn etc., ikke bare folk med rullestol.

Det er i gang standarder ang. universell utforming, og det er viktig å ta opp dette med uforholdsmessig byrde, kostbarhet osv., at dette ikke brukes mot sin hensikt, dvs. stopper utviklingen mot et tilrettelagt samfunn.

Plan og bygningslov, der gikk Stortinget lenger enn Regjeringen – de inkluderte det de kaller arbeidsbygg. En ting som er gjort i Regjeringen er strategi for bærekraft, overordnet vurdering for å levere samfunnet over til neste generasjon i bedre skikk. Universell utforming vil være med på å gjøre dette mulig, det betyr at flere får del i arbeidslivet, de kommer raskere hjem fra sykehus. Det ender alltid opp i diskusjoner om kroner og øre, men hun mener at dette er overdrevet. Vi må tenke cost-benefit, og det er en måte å omforme samfunnet på. Vi må få universell utforming ned på tegnebrettet, i planleggingen og i det løpende vedlikeholdet.

Tilgang på varer og tjenester og informasjon. Det jobbes med teksting, fjernsyn, generelt tilgjengelig til varer og tjenester, rapporten fra utvalget vil være ferdig juli 2009. Graver 2-utvalget jobber med å se anti-diskrimineringsarbeidet i samsvar.

Handlingsplanen som er departementets samlede verktøy kommer denne uken: highlights: tverrsektorell handlingsplan, transport, bygg og andre viktige samfunnsområder. Planen skal støtte opp under den nye Plan- og bygningsloven og anti-diskrimineringsloven og FN-konvensjonen. Tidsfristene kommer i denne handlingsplanen. Uteområder/planlegging, bygg, transport og IKT. Sikre sysselsetting for funksjonshemmede. 50 konkrete tiltak, kommunenes rolle.

Tiltakspakke for finanskrisen: universell utforming i transportsektoren. Vi skal gjøre Norge til et universelt utformet samfunn, funksjonshemming skal ikke ses på som noen som trenger hjelp, de skal være en naturlig del av samfunnet.

Det er store utfordringer, men mye er oppnådd, og vi blir berømmet for eksempel i New York Times at vi her i Norge har inkorporert dette i lovverket.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Debatt

Guri Jansen

Ikke et spørsmål, men en oppfordring, skjult funksjonshemming, skole og barnehage, multihandikappede barn skal nå være inkludert, og man kan bruke loven på egne vegne for å få dette til.

Kjell Søvik

Hva angår aktivitetsbiten for private arbeidsgivere. Svar: flere enn 50 ansatte

Bjørnar S. Simonsen

Kompetanse om universell utforming rundt omkring er bra, men det vil ta litt tid å bygge det helt opp. Kostnad 20-25 milliarder i hht Manneråk-utvalget, hva med levetid på for eksempel buss og kaier og slikt som er bygd i forhold til gamle lover og ikke tilrettelagt for de nye? Det vil bli store kostnader, i tillegg til den generelle økonomiske støtte man får. Små kommuner som har liten kapasitet må ut til private aktører, det kan være vanskelig for kommunale råd å komme på banen tidsnok, er det satt noen tidsfrist for universell utforming, er det snakk om 10 år?

Anne Britt Johannessen

Det var et fint innlegg med filmen, men hvorfor så høy musikk når man snakker, det blir for komplisert for mange å ta inn så mange inntrykk. Det blir støy. Filmen var tekstet, men det blir et problem. Ombudet, kan de ta saker opp selv, eller må det være innspill fra andre? Tenker gjerne på dette med hørselshemming, for eksempel manglende teksting, dette kan ødelegge det kunstneriske, og man tekster ikke norsk. For en som ikke hører kunne det like gjerne være russisk de snakker.

Oddny Høgalmen

Hva med likestilling funksjonshemmede imellom, for eksempel hvis man skal gå på restaurant med en hund, hva da med allergikere som ikke tåler hund. Hva skal man gjøre da? Mitt mål er at begge skal kunne få til det man har lyst til det.

May Schwartz

Det siste med konflikt med førerhund og det å være så allergisk, ikke lett å svare her, dette må løses i praksis. Man må tenke at man får til en løsning, dette kan hun ikke gi noe endelig svar på.

Når det gjaldt spørsmål om ombudet tar opp saker på eget initiativ, ja, det gjøres.

Det med teksting tas opp av Lotte etterpå, også det med musikk på filmen som ble vist.

Aktivitetsplikten i den nye loven, plikt av arbeidsgivere (privat over 50 arbeidstakere). Skal arbeides aktivt i forhold til den nye loven. Årsberetningen skal inneholde rapport om hva som er gjort i hht lovbiten.

Lotte:

Ulike funksjonshemminger som kolliderer. Det skal ligge skjønn til grunn, skjønnnet skal gå i funksjonshemmedes favør. For eksempel hunder på Turistforeningens hytter. Vi er klar over at disse sakene kommer, men det må være forståelse for at lovverkete ikke kan regulere disse forhold, det må brukes skjønn.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Det er klart at dette skal koste penger. Det er viktig at rådene ikke lar seg kjøpe med argumentasjonen på at politikeren sier det blir for dyrt, rådene har loven i hånd. Omløpshastigheten på for eksempel en buss gjør at man må bestille riktig type utstyr, ikke la diskusjonen om penger bli overdreven. Perspektivet må være om å få til en ny type tankesett. Hvis rådene ikke blir hørt kan man med loven i hånd hevde sine argumenter. Fylkesmannen kan gripe inn der hvor saker ikke er i samsvar.

Teksting. Loven retter seg mot allmennheten, det er ikke et spørsmål OM det kommer teksting, det er spørsmål om NÅR, dette arbeidet er i full gang.

Bjørn Roald Olsen

Kommentar: dette med delt ansvar mellom gårdeier og leietaker, her må det bli konflikt. Hørselshemmede, det blir stadig flere unge, rask økning blant barn og unge, det må man være oppmerksom på.

Hanne Nilsen

Avlønning av folkevalgte, funksjonshemmede kan tjene inntil 1G. Funksjonshemmede kan ikke få samme godtgjørelse som andre ved utøvelse av politisk arbeid, dette er respektløs, kan man få gjort noe med dette med den nye loven?

Anne Marie Auestad

Opptatt av en stor sak som gjelder Avinor, hun håper inderlig at det legges press på samferdselsdept for å få ordnet opp her. Saken gjelder gangbroer på Sola Lufthavn.

Jan Pallin

Telenor skal ta ekstra for de som ikke kan betale på nett. Dette er diskriminering av svaksynte og eldre. Dette må ombudet ta opp. Samferdsel i Hedmark, dette styres sentralt, riksrevisjonen har gått gjennom transportplanen, togstasjoner og perronger osv passer dårlig sammen, er det noen tidsfrist for dette arbeidet – og hva med busser hvor til og med Spania ligger foran oss.

May svarer

Konflikt med leietaker og gårdeier, plikten hviler på virksomheten. PBL sier at eier av bygg har en plikt, men i dag er det virksomheten som har ansvaret. Hvis dette skulle bli konflikt ville det være at gårdeier nekte å legge inn heis eller gjøre andre inngrep, i verste fall må leietaker bytte lokaler.

Når det gjelder spørsmålet om godtgjøring av politisk arbeid – her burde ombudet se nærmere på dette.

Avinor har fått klage, saken er til behandling.

Telenor/ betale ekstra utenom nettbank, denne saken bør sendes inn til ombudet for behandling.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Lotte

Ombudet måtte flytte kontor for å være tilgjengelig! Handlingsplanen: staten er en viktig aktør på leiemarkedet, kommunen er en viktig eiendomsforvalter, her vil for eksempel staten ha stor makt.

Riksrevisjonens rapport ad samferdselssektoren: helt enig, mange år med dårlig planlegging. Nå er det slutt på tiden med slike ting. De største tingene først, de viktigste tingene må prioriteres: samferdsel, skoler, undervisningssektoren. Avinor, Sola lufthavn er man klar over, den ligger hos ombudet for konkret vurdering. Tiden for dårlig planlegging er over.

Telenor/politiske verv og godtgjørelse/håndhevelsen av loven vil kunne gi konkrete svar. Send inn konkrete saker!

Toril Heggen Munk

Når en tenker på at vi fra 1976 har hatt lover for bygging ute og inne, og nå får de regningen. Fordi de har vært slepphendte med dispensasjoner, det betyr at de må skylde seg sjøl. Riksrevisjonens rapport kan sammenlignes med en rapport fra NHF om hvordan verden fortøner seg for handikappede. Nå tror de på den. En ting slår en: nå er man sjokkert over hvilket gap det er mellom statlig lovgivning og kommunal praksis, dette har man visst lenge ute i felten. Hva gjøres nå, og hva kreves av andre dept. når det gjelder hva som skjer i forhold til institusjoner, skoler, osv.?

Jorunn Rasmussen

I Troms har de nettopp vedtatt en handlingsplan som ikke er tidfestet. Begeistret når det kommer en nasjonal handlingsplan. Økonomi og prioritering, skikkelig god holdningskampanje. Det oppfordres til den politiske ledelse at det følges opp med nok midler, og lovverk. Pilotfylket Troms har klart å få til gode fritidstiltak, det er viktig at alle dept. tar tak i disse tingene.

Janne Skei

Kommentar til Lotte: fornøyd med handlingsplanens komme. Visjon: tenker der da at all transport, alt materiell skal være universelt utformet før 2025, alle bygg og uteområder skal være i orden til 2025, og hvordan måler man universell utforming, hvilke indikatorer skal legges til grunn? Avinor-saken, det blir sagt at man følger saken. Det er samferdsel som har myndighet. Planleggingsfasen går nå! Gangbroer vil kanskje ikke komme på plass, det er pinlig å planlegge slik i 2009. Man bør ikke vente!

Bjørn Hansen

Det sto noe fryktelig i Syse-utvalget, det vil koste 80 milliarder å gjøre noe. Dette beløpet omstrides. Alle kostnader kan snus og vrenses og politikere kan gjøre som de vil. Hvis de sier at det koster 30 milliarder innen transport, det er ingenting, sett over tidsaksen.

Kristian Hansen

Ærede forsamling: jeg er opptatt av penger, og hvordan man kommer frem til møter og konferanser. Kostnad for universell utforming, kravet er jo der. Det er planlagt å modernisere jernbanen, det har jo ikke skjedd så mye siden Nordlandsbanen ble bygget før krigen. Grethe Knudsen sa noe forbausende: hvis man velger å følge loven – det skal jeg ta henne på! Man kan ikke velge bort å følge loven, det har jeg prøvd noen ganger og det går ikke særlig bra.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Kjell Søvik

Astma- og allergiforbundet, problemstilling dette med førerhund. Det er faktisk helt umulig å sette disse i samme rom, en allergiker som reagerer på hundehår kan ikke være i samme rom. Dette er et stadig tilbakevendende spørsmål. Førstemann til mølla på buss!

Hans Wendelbo

Fascinerende å høre på bredden i spørsmålsstillingen – penger og holdninger. Krenkende og utfordrende å flytte fra et sted til et annet, avhengig av kommunal hjelp. En blind dame med kommunal støtte, en annen med hjelp annenhver dag Disse to har bestemt seg for å flytte, de er avhengig av ikke å få opphold i denne tjenesten, men at det vil bli en overgangstid. Kan en med noen føringer for lovhemmel eller lignende få en mer offensiv hjelp fra kommunen?

Lotte

Svarer på de politiske spørsmålene. Alle er opptatt av penger. Loven skal følges, den gjelder for alle! Uten hensyn til penger. Man vet at ting ikke har fungert, det er ikke tenkt riktig, nå må man arbeide aktivt for å få universell utforming. Tilskudd til kommuner, fylker etc. kan ikke stoppe arbeidet med universell utforming. Tiltakspakke på 4 milliarder kroner er et incitament. Pilotfylker er et arbeid som har vært på gang, og som skal fortsette. Handlingsplanen, rådernes arbeidsvilkår. Det følger en pott med penger til denne, ca 20 millioner som man kan søke på, såkalte stimuleringspenger. Sektorprinsippet kommer inn – men obs mainstreaming, ikke ekstraordinære tiltak.

Avinor-saken, denne jobbes det med inter-departmentalt. Godtgjørelse til politikere tas med tilbake. Opphold i tjenestetilbud fra kommunene ved flytting tas også med tilbake.

Bjug delte ut bøker om Oppland

Anne Bjønsgaard tok morgengymnastikken!

Diskriminerings- og likestillingsloven – gammel vin på ny flaske, eller? Janne Skei

Foilene legges ut på nettet

Loven skal bidra til forbedring – så hva er status per i dag?

Foilene er så vidt utfyllende at det skrives ikke ytterligere referat.

Avslutning: hva koster dette? Beregningene kommer frem av foilene. Det er helt klart at Finansdepartementet vil ha sitt å si når det gjelder disse kostnadene. Det blir spennende å se om Handlingsplanen vil inneholde konkrete tall for å komme i mål per 2025, eller om det hele bare vil være en visjon. Det er blitt nevnt tidligere her at Staten er en tung aktør på leiemarkedet, og det kan være at Staten da forlanger universell utforming i sine leieobjekter. Dette blir spennende å se. Når det gjelder innkjøp ligger det ingen krav i loven om at det som kjøpes i utgangspunktet skal være universelt utformet. Alle virkemidler må på plass!

Spørsmålsrunde

Bjørn Hansen

Skolen, er usikker på hvordan skolen skal oppfattes i dag. Kunnskapsmessig invalidisering – skolen ser ikke sin primære oppgave: å skape selvdisiplin og arbeidsdisiplin hos den enkelte. Sosialiseringen blir borte, det brukes ufaglærte assistenter, er ikke dette diskriminering? Funksjonshemmedes barns oppvekstvilkår er uhyre viktige for hvordan de ser på seg selv senere i livet. Så kostnader, jeg tror det må gjøres et annet grep.

Toril Heggen Munch

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Det som kanskje blir den største jobben blir i en tid fremover hvordan vi skal møte alle de bygningene som ikke er tenkt pusset opp, dette betyr at organisasjoner eller Råd finner å samarbeide om en strategi for å få ting på plass her.

Tom Holte

Først og fremst kunne det vært morsomt å invitere NHF til Vestfold til åpning av ny skole, der er rådene hørt i sak om universell utforming. Ung og ufør i arbeid. 200 deltakere i salen, det deltok 1 fra arbeidslivet, 1 fra organisasjonene, LO. Total mangel på kunnskap om hva funksjonshemmedes kompetanse innebærer, flere trenger liten tilrettelegging for å delta, men allikevel ønskes de ikke inn i arbeidslivet. NHO og LO trenger veiledning her.

Bjørnar Simonsen

Vi har fått en lov som kan brukes. Det som oppleves er en total mangel på kompetanse. Organisasjonene må ta et krafttak for opplæring, særlig på fylkesnivå. Dette kan jeg ikke se tas alvorlig nok.

Janne Skei

Bjørn, skolen og hvordan den fungerer per i dag? Hun glemte å si at når Stortinget behandlet saken ble noe litt annerledes i forhold til skole, de ville nemlig at departementet skulle ta tak i manglene i skolen og gjøre noe med dette. Organisasjonene må driva på i denne prosessen.

Det er riktig at skolen legger grunnlaget for hva som skjer seinere i livet. Hun husker et intervju med Trond Viggo Torgersen, daværende barneombud, som sa at andre elever fikk omsorgsevne ved å ha funksjonshemmede med-elever.

Toril, vi må bruke loven aktivt og strategisk.

Vi må bruke loven for alt det den er verdt.

Tom Holte, det er kjempefint at det er kommet en skole som er universelt utformet! Det er ingen ting vi heller ser enn noe slikt. Videre enig i at det er viktig at vi får kontakt i LO og NHO, det har ikke vært allverdens aktivitet fra den kanten. Men vi gir ikke opp, vi fortsetter å jobbe ufortrødent, også mot disse.

Bjørnar, ja, du har rett i at vi står overfor gedigne utfordringer her. Om organisasjonene jobber godt nok kan være usikkert, men vi reiser rundt og forsøker å få kunnskapen nedfelt etter hvert. Ombudet har også folk som reiser rundt og lærer opp folk i lov-tolkning når det gjelder anti-diskrimineringsloven. Loven må brukes på en strategisk riktig og juridisk riktig måte.

ONSDAG 13. MAI

Nå kommer den nye Plan- og bygningsloven (PBL) – what's in it for us? Tore Hagebakken

Mellomfase etter at det er vedtatt ny lov om universell utforming og forskrifter for PBL. Den første forskriften kommer i juni og skal gjelde fra nyttår. Behov for å bruke litt ekstra tid i komiteen pga mange innspill, men departementet kunne begynne med forskriftene mens

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

komiteen holder på med loven. Rammene for kommuneøkonomien virker inn på løsninger for funksjonshemmede. Demografisk utvikling (eldre, unge funksjonshemmede etc) er anslått til en merkostnad på 1,6 mrd for neste år, dette før man begynner å se på hva ombyggningskostnader i forhold til UU skal bli. Samhandlingsreformen blir presentert i juni av Bjarne Håkon Hanssen, denne vil virke vesentlig inn på kommuneøkonomien. Norge har en stor mengde med veldig små kommuner, dette gir en utfordring rent ”bedrifts”-økonomisk. Samhandlingsreformen vil kunne gi mer for pengene inn i den enkelte kommune – og på kryss av kommunegrensene.

Universell Utforming (UU) – det er fortsatt et stort behov generelt for å kunne bruke pengene på riktig vis, det gjøres tragiske unntak som verken er billige eller brukbare. Det er forskjell på UU og økt tilgjengelighet. Målgruppen for UU er i prinsippet alle, ingen spesielle grupper. Mange viktige detaljer, dvs. når det blir viktig er det ikke lenger en detalj – det må være helt klart.

Hvorfor er det laget en ny PBL? UU er et poeng, slutt på spekulativt forfall, opptatt av brannsikring i forhold til krisehåndtering, få ned omfang av byggefeil – her er kostnadene anslått til 15 millioner! Hvis man ikke har bygget for UU – da burde det kalles byggefeil. Ris bak speilet nå er uavhengig byggekontroll, egenkontroll har vært praktisert lenge, for mange ok, men det finnes useriøse aktører. Kostnad for enkeltpersoner og for samfunnet hvis arbeidet ikke er universelt utformet – alle bør komme med på alt, det bør være et klart standpunkt.

Det å vedta en slik lov er et omfattende og tidkrevende arbeid, men det er viktig å ta den tiden som trengs og at man får høringer som tar med seg alle aspekter. Flere departementer er involvert, men det er Regjeringen som kommer med forskriftene. UU i nye og eksisterende bygg, uteområder. Utformingskrav strammes inn. Nye bygg SKAL være UU, her er det ingen spekulasjon, dette betyr at man må sette seg inn i hva UU er. Oppgradering av eks. bygg, uteområder. Forskrifter om at eks. bygg skal oppgraderes innen gitte tidsrammer. Det er viktig å presisere at man ikke bare får nye bygg som er UU, man må også oppgradere eksisterende bygningsmasse. Syse-utvalget har satt frist til 2019. Regjeringen skal legge fram en plan innen 2010 om tidsfrister for å få bygninger utformet i hht UU.

Hvor skulle man forankre tidsfristene, i PBL eller i anti-diskrimineringsloven? Regjeringen går inn for at den skal ligge i PBL, dette fordi man uansett må forholde seg til denne ved bygging, og det er enklere å forholde seg til en lov.

Forskjellige kategorier: en vil sannsynligvis være offentlige servicebygg, kulturhus, transport etc. En annen kan være private aktører som kjøpesentre, barnehager etc. Det virker som det er en bred politisk enighet for at dette arbeidet er viktig, dette gjør videreføringen av arbeidet enklere ved et evt. skifte.

Skolebygg er per i dag de bygg som har høyeste prioritet, det gjelder grunnskole, videregående skoler og høyskoler. Antar at loven kommer til nyttår, med forskrifter knyttet til nye bygg.

Arbeidsmiljøloven, anti-diskrimineringsloven og PBL blir de viktigste lovene for utviklingen av et universelt utformet samfunn!

Kommunenes tilsynsrolle blir skjerpet.

SPØRSMÅL

Inghild Vanglo

Velger å tro på at man er kommet nærmere målet. Det viktigste nå er å se resultatene, unngå dispensasjonene, PBL må være så sterk at den blir stående. Saken på Sola, flyplass-saken – her får Avinor for mye dispensasjon av samferdselsministeren.

Kjell Sjøvik

Kontrollsaker. Hvor uavhengig blir kontrollene, blir det kommunale kontrollører eller fagfolk?

Toril Heggen Munk

Veldig glad for at det er skole som nå er ”hovedgevinsten”. Venter i spenning på PBL. Det har vært rimelig greie lover, men nå skal man begynne å betale regningene fordi man har vært unnfallende. Riksrevisjonen kom med sin rapport i forrige uke, det er fint å ha lover og regler, men å komme så bakpå med at det er så stor forskjell på lov og praksis! Er det fortsatt organisasjoner for funksjonshemmede som skal være vaktbikkje?

Jorun Rasmussen

Konkrete ting kom frem i foredraget. Fint med tidsfrister for kategorier. Passe på arkitekter for å få gode løsninger. Utbyggingsarbeid, aller mest mot offentlige etater, dette må prioriteres. Transport, dette er viktig, flyselskaper må med her, det er spesielt viktig for folk nordfra, de har ingen andre valg.

Kristian E. Hansen

To spørsmål. Det ene er at Hagebakken kan være med inn i tankeverden at han en dag skal kunne bygge noe som er mulig med alle de løsningene som gjør det til et godt sted å bo. Hvilke sanksjonsmuligheter har man overfor kontrollmyndighetene hvis de slipper ting gjennom?

SVAR: Hagebakken

Begynner med det siste, ideen til Hansen om at det er riktig med tilskudd for forskjellige kategorier, man er bevisste med UU i forhold til disse. Et eksempel: krisepakken fra januar på 4,8 mrd som skal brukes til oppgradering av nybygg, denne var jo for å sikre arbeidsplasser i bygningssektoren. Disse pengene skal brukes med UU som hovedpunkt. Det betyr at vi får brukt pengene riktig. Det bidrar til å skape en bevissthet rundt UU. Kunnskapen er viktig å få inn, rådene har store muligheter til å påvirke løsninger. Vi må få kompetansen opp på et høyere nivå. Ting må gjøres riktig hele veien for alle, ikke bare for EN gruppe funksjonshemmede.

Uavhengig kontroll, hvor uavhengig blir den. Skal være helt uavhengig, kanskje til og med egne opplæringsprogram på dette, man må lære opp de som kan noe i dag.

Autorisasjonsordning? Hva skjer hvis en uavhengig kontroll finner noe som ikke er i orden, manglende oppfølging. Her skal kommunen gå inn med sin myndighet, arbeidet kan stanses, hvis feilen ligger i plantegninger eller bygningsteknisk kan man trekke autorisasjonen. Det er godt å ha tillit, men egenkontroll fungerer ikke.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

Organisasjoner og andre som er opptatt av UU, det er et godt stykke vei fram før man legger ned råd – fortsett å være vaktbikkje. Vaktbikkjer kan bli veiledere, slik at folk kan skjønne hvordan man kan gjøre ting smart, få fokus på hva det betyr for så mange på lengre sikt at man gjør ting riktig i utgangspunktet. Gode holdninger! Fagfolk er vanskeligere å få til å snu på seg enn politikere.....

Lovverket blir tydeligere, forskriftene skal være tydelige, skal ikke misforstås.

Fly. Teknisk skulle det være mulig å tilrettelegge bedre inne i flyet. Terminaler må være noen av de enkleste å få utformet riktig.

Jorun Rasmussen

Opptatt av at funksjonshemmede skal komme ut i natur og friluftsområder, hvordan stiller dette seg?

Svar: her snakker vi om utearaler. Det er tragisk at man stiller tilbake til slik det var før man begynte å snakke om UU i det hele tatt. Er det noe som er miljø er det at ALLE får tilgang. Lage asfalterte turløyper osv. Stimuleringsmidler for å få dette på plass.

Jan Pallin

Tidsfrister kommer, er bra. Mer om samferdsel, buss og tog må være vesentlig Hvordan diskuteres samferdsel på en anstendig måte, hvordan ligger fristene an?

Bjørn Hansen

(Lyden forsvant for meg på hans innlegg.) Det bør lages en tykk manual om UU, beklager, ordene forsvinner. Jobbe annerledes? Byråkrati. Vi må kunne tenke langsiktig. Svenskene detter av stolen når de ser veiprosjekteringen vår.

Kjell Sjøvik

Private utbyggere, blir det krav til UU for private boliger? Kan det stilles slike krav?

Toril Heggen Munk

Sylvia Brustad – IPLOS-registeret, her ble det viktig med detaljer. I Danmark er det slik at den gode vilje skal ligge til grunn for UU. Det å være pådriver – Hagebakken ga ikke noe svar på at dept. faktisk påser at lover blir fulgt, noe som gjør at organisasjoner fortsatt må være vaktbikkje. Skolesystem: vi får nå forsterkede skoler og er tilbake til spesialskolesystem

Leif Elde

Vi må ha noen folk i systemet som kan sakene sine, som vet hvordan ting skal gjøres og hva som blir konsekvensene. Kontroll og autorisasjon og konsekvensene må fram.

Tine Øverlier

Det ble så vidt nevnt dispensasjonsmulighetene, krav i loven har vært ganske tydelige tidligere, men det har vært gitt dispensasjon over en lav sko. Hva nå? Boligpolitikk: vi ble presentert en ny institusjon (Haugentunet), gikk det an å gjøre noe i forhold til tildeling av statlige midler, det er betenkelig når den vedtatte politikken går på at man ikke skal ha institusjoner, og så gis det nettopp tilskudd til slikt.

KONFERANSE 11.-13. MAI 2009 – FYLKESKOMMUNALE RÅD FOR LIKESTILLING AV FUNKSJONSHEMMEDE

SVAR

PBL skal gjelde fra nyttår. Forskriftene skal gjelde nye bygg fra nyttår. Plandelen gjelder 1. juli.

Når PBL kommer så skal ting skje. Så får vi se om det blir slik det skal være – og at det ikke blir for mange dispensasjoner. Det vil nok bli en dynamikk i det hele. Det er satt inn som et særlig hensyn i forskriftene at dispensasjoner skal være unntaket, virkelig mange grunner for dette.

Når det gjelder samferdsel, den hører inn under kategori kost/nytte – nasjonal transportplan. Der ligger det inne 4,5 mrd. for UU. 3,5 mrd er på jernbane. Når man kjøper nye tog skal det være tilpassede tog, det skulle bare mangle. 1 mrd på stamveinettet, det handler om trafikk-knutepunkt, stoppesteder, ferger osv. skal være UU. Privatboliger: det er noen krav her, men det er ikke krav om at alle skal være UU. Hvis en privatbolig blir omsorgsbolig gis det tilskudd, og her skal det være UU.

Tilskudd til institusjoner – her er man inne i en gråsoner. Det dreies mot å bygge sammen, men dette er et nytt og ugreitt terreng.

Staten lager lover og regler som vi er fornøyd med, men kommunene tolker disse på en annen måte – hvorfor er det ingen fra staten som kommer inn her? Det er vi i organisasjoner som passer på. Innskudd fra Tove Heggen Munk.

Svar: ja, det skjer jo at noen tenker at slikt og slikt er lurt, men det stemmer jo ikke alltid. Tar med dette innover.

Avslutningsvis: fylkeskommunen blir viktig når det gjelder UU, den får et stort ansvar for tilretteleggingen, dette gjelder byggingen av vei, knutepunkter, stoppesteder osv., regional utvikling bør jo bli spennende å få til med UU – som et konkurransefortrinn?

PBL Nå kjæm je vel inn over alt, eller? Toril Heggen Munk

(foiler legges ut på nettet)

Presentasjon av neste års konferanse, arrangert av Fylkesrådet i Møre og Romsdal. Konferansen finner sted i Molde 30. august til 1. september.